

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 22 sierpnia 2017 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. przeciwko N. P. o zapłatę kary umownej, w pkt 1 zasądził od pozwanego N. P. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. kwotę 6.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia 28 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty; w pkt 2 oddalił powództwo w pozostałym zakresie; w pkt 3 zasądził od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na rzecz N. P. kwotę 2.661 zł tytułem zwrotu kosztów procesu; w pkt 4 nakazał pobrać od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na rzecz Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi kwotę 235,36 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych; pkt 5 nakazał pobrać od N. P. na rzecz Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi kwotę 32,10 zł (tytułem zwrotu kosztów sądowych).

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Działalność gospodarczą pod firmą (...) pozwany N. P. prowadzi od 2004 roku. Przedmiotem działalności jest przede wszystkim projektowanie systemów zabezpieczenia technicznego, usługi montowania systemów alarmowych, elektrycznych. Siedziba firmy pozwanego jest inna niż miejsce jego zamieszkania.

W dniu 31 grudnia 2014 roku pomiędzy (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. a pozwanym N. P. – prowadzącym działalność pod firmą (...) N. P. z siedzibą w Ł. – została zawarta umowa o współpracy, według której postanowieniami pozwany miał świadczyć usługi w zakresie całodobowego serwisu i naprawy systemów sygnalizacji włamania i napadu (...) oraz systemu telewizji przemysłowej (...). Realizacja usług przez pozwanego następowała m.in. poprzez serwis instalacji systemów sygnalizacji włamania i napadu oraz systemu telewizji przemysłowej, konserwacji i naprawy urządzeń i instalacji wymienionych systemów, stałej gotowości do świadczenia usług, a także świadczenia doradztwa technicznego, udostępniania posiadanego zaplecza technicznego i osobowego (§ 2 umowy). Świadczenie przez pozwanego poszczególnych usług miało się odbywać na podstawie zleceń składanych przez powódkę (§ 3 umowy). Powódka zobowiązana była do zapłaty pozwanemu miesięcznego wynagrodzenia w wysokości 3.765 zł, do której to kwoty doliczany miał być podatek VAT. Podstawą rozliczeń pomiędzy stronami z tytułu w/w umowy o współpracy miały być faktury VAT, wystawiane przez pozwanego w ostatnim roboczym dniu miesiąca (§ 4 umowy). Umowa została zawarta na czas określony od 2 stycznia 2015 roku do 31 marca 2015 roku. Na mocy aneksu z dnia 31 grudnia 2014 roku do w/w umowy o współpracy wynagrodzenie pozwanego zostało podwyższone do kwoty 3.865 zł plus VAT, a umowa została zawarta na czas nieokreślony.

W dniu 31 grudnia 2015 roku strony zawarły umowę o pracę na okres próbny, zgodnie z którą pozwany został zatrudniony na okres od dnia 2 stycznia 2015 roku do dnia 31 marca 2015 roku w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierownika działu technicznego za wynagrodzeniem w kwocie 1.600 zł, plus dodatek funkcyjny w miesięcznej wysokości 400 złotych i nagroda uznaniowa w wysokości do 50 % zgodnie z zasadami przewidzianymi w Regulaminie Wynagradzania. W dniu 31 marca 2015 roku strony podpisały umowę o pracę na czas określony od dnia 1 kwietnia 2015 roku do dnia 31 marca 2018 roku, zgodnie z którą pozwany świadczył pracę na stanowisku kierownika działu technicznego. Wynagrodzenie pozwanego zostało określone według tych samych zasad, co w umowie na okres próbny.

W dniu 2 stycznia 2015 roku strony zawarły umowę o zakazie działalności konkurencyjnej i ubocznej. W § 1 ust. 2 umowy pozwany oświadczył, że prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...) N. P., której przedmiot pokrywa się z przedmiotem działalności pracodawcy. W § 1 ust. 3 pozwany oświadczył, że do dnia 30 czerwca 2015 roku zamierza zaprzestać prowadzenia działalności gospodarczej pod w/w firmą, jednakże do tego terminu zobowiązany jest do wywiązania się z łączących go umów o świadczenie usług projektowania, wykonywania oraz konserwacji systemów ochrony elektronicznej na rzecz następujących podmiotów:

- a) (...) Z. w O.;
- b) (...) w Ł.;
- c) Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o.;
- d) (...) Zarząd (...) we W.;
- e) P.H.U. (...) – projekt techniczny systemów ochrony elektronicznej w składzie (...);
- f) Spółdzielnia Mieszkaniowa i. S. B. w Ł.;
- g) Spółdzielnia (...) w Ł.;
- h) (...) S s.c. z siedzibą w W.;
- i) Akademia (...) w Ł.;
- j) Archiwum Państwowe w W.;
- k) Wspólnota Mieszkaniowa przy ul. (...) w Ł.;
- l) Wspólnota Mieszkaniowa przy ulicy (...) w Ł.;
- m) Komenda Wojewódzka Policji w Ł.;
- n) Usługowa Spółdzielnia (...) w Ł. – prace modernizacyjne w systemie C. w szpitalu im. R. w Ł..

W § 1 ust. 4 pozwany oświadczył, że zobowiązuje się do niepodejmowania realizowania innych usług oraz innych czynności w ramach prowadzonej działalności aniżeli wskazane w ust. 3. W § 1 ust. 5 strony zgodnie oświadczyły, że podpisanie umowy jest konieczne z uwagi na dostęp pozwanego w czasie świadczenia pracy do informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa. W § 2 ust. 1 działalność konkurencyjna została zdefiniowana jako odpłatna lub nieodpłatna działalność każdego podmiotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także poza jej granicami, zorganizowana w dowolnej formie prawnej, której zakres obejmuje działalność pokrywającą się z przedmiotem działalności przedsiębiorstwa powódki, w części związanej ze świadczeniem usług przez powódkę lub do nich podobnych, o zbliżonym lub takim samym charakterze, w zakresie wykonywanej przez pozwanego pracy na rzecz powódki, a także w zakresie w jakim pozwany ma (lub miał) dostęp do poufnych i szczególnie ważnych informacji dotyczących działalności pozwanego. W § 2 ust. 4 stwierdzono, że głównym przedmiotem działalności pracodawcy jest działalność w branży ochrony osób i mienia. W § 3 ust. 1 pozwany zobowiązał się w okresie zatrudnienia u powódki na podstawie umowy o pracę zawartej na okres próbny lub na podstawie odrębnej umowy zawartej z pracodawcą w innym czasie do nieprowadzenia oraz nieuczestniczenia w działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy – z wyłączeniem prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie, o którym mowa w § 1 ust. 2-4 - w szczególności poprzez:

- a) świadczenie pracy na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umowy cywilnoprawnej na rzecz podmiotu prowadzącego działalność konkurencyjną wobec powódki;
- b) obejmowanie funkcji w organach prowadzących działalność konkurencyjną wobec powódki, a także występowanie w charakterze agenta, pełnomocnika czy prokurenta;
- c) uczestnictwo we wszelkich przedsięwzięciach podmiotów prowadzących działalność konkurencyjną wobec powódki, w szczególności poprzez wnoszenie wkładów, nabywanie lub obejmowanie udziałów lub akcji, za wyjątkiem nabywania lub obejmowania lokaty kapitału, akcji oferowanych w publicznym obrocie papierami wartościowymi;

- d) podejmowanie lub prowadzenie działalności gospodarczej na własny lub cudzy rachunek, jak również za pośrednictwem osób trzecich, podejmowanie lub wykonywanie czynności w zakresie działalności powódki, w tym także w każdy inny sposób na rachunek własny lub cudzy, również nieodpłatnie, w szczególności jako doradca, urzędnik publiczny lub konsultant oraz doradca, jeżeli działalność ta jest konkurencyjna wobec powódki;
- e) udostępnianie osobom nieuprawnionym lub wykorzystywanie bez pisemnej zgody powódki danych marketingowych pozostających w dyspozycji powódki;
- f) udostępnianie lub wykorzystywanie bez pisemnej zgody powódki danych dotyczących klientów lub potencjalnych klientów (przedsiębiorców lub innych klientów, a także pracowników) powódki uzyskanych przez pozwanego w ramach świadczenia stosunku pracy;
- g) udostępnianie, publiczne ujawnianie lub wykorzystywanie bez pisemnej zgody powódki jakichkolwiek informacji technicznych, technologicznych, handlowych lub organizacyjnych dotyczących przedsiębiorstwa powódki, niepodanych do publicznej wiadomości (tajemnica przedsiębiorstwa);
- h) zachęcanie osób trzecich do nabywania towarów od firm konkurencyjnych;
- i) zachęcanie pracowników powódki do podjęcia zatrudnienia u innego pracodawcy;
- j) rozpowszechnianie mylących lub nieprawdziwych informacji na temat powódki w celu przysporzenia sobie korzyści osobistych lub wyrządzenia szkody powódce;
- k) zachęcanie klientów powódki do rozwiązywania, nie wykonywania lub niewłaściwego wykonywania umów zawartych z powódką.

Zgodnie z § 7 ust. 1 umowa została zawarta na okres trwania stosunku pracy oraz na okres 36 miesięcy od jego rozwiązania lub wygaśnięcia.

W § 7 ust. 2 strony zgodnie ustaliły, że w przypadku rozwiązania bądź wygaśnięcia stosunku pracy pozwany jest zobowiązany przez okres 36 miesięcy od jego rozwiązania lub wygaśnięcia do przestrzegania postanowień wynikających z umowy.

Zgodnie z § 6 ust. 1 umowy w przypadku naruszenia przez pozwanego postanowień umowy, powódka miała prawo żądać od pozwanego zapłaty kary umownej w wysokości:

- a) 6-miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego brutto – jeżeli naruszenie miało miejsce w czasie trwania stosunku pracy;
- b) 12-miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego brutto – jeżeli naruszenie miało po ustaniu stosunku pracy;
- c) do 24-krotności miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego brutto – jeżeli naruszenie miało miejsce po ustaniu stosunku pracy, a polegało na ciężkim naruszeniu przez pozwanego postanowień umowy, w szczególności poprzez przejęcie przez pozwanego klienta powódki lub doprowadzeniu do zerwania umowy przez klienta z powódką;
- d) kwoty 50.000 złotych w przypadku podjęcia innych usług oraz innych czynności w ramach prowadzonej i w przypadku niezaprzerwania działalności gospodarczej, o których mowa w § 1 ust. 2-4 umowy.

W § 6 ust. 2 strony ustaliły, że zapłata kar umownych z ust. 1 nie pozbawia pracodawcy, w przypadku wyrządzenia szkody, poprzez naruszenie przez pozwanego zobowiązań przyjętych na podstawie umowy dochodzenia odszkodowania przewyższającego wysokość kary umownej na zasadach ogólnych, w tym wynikających z K. pracy.

Przedmiotem działalności (...) spółki z o.o. jest ochrona osób i mienia oraz świadczenie usług w zakresie zabezpieczenia technicznego. Przedmiot działalności pozwanego był konkurencyjny dla (...) spółki z o.o. W trakcie

zatrudnienia u (...) spółki z o.o. pozwany miał dostęp do informacji niejawnych, ściśle tajnych. Dostęp do kancelarii tajnej pozwany uzyskał z początkiem stycznia 2015 roku.

Zgodnie z zawartą umową o współpracy pozwany wystawiał co miesiąc na rzecz pracodawcy faktury w ramach prowadzonej działalności.

Podpisanie umowy o zakazie konkurencji między powódką a pozwanym zostało poprzedzone negocjacjami między stronami. Pozwanemu został przedstawiony standardowy projekt umowy o zakazie działalności konkurencyjnej, obowiązujący w przedsiębiorstwie. Pozwany uczestniczył w kształtowaniu warunków umowy. Pozwany wskazał datę zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej (tj. dzień 30 czerwca 2015 roku) oraz listę podmiotów, na rzecz których świadczył usługi i miał zaprzestać ich świadczenia do w/w daty. Treść umowy z nanoszonymi przez strony poprawkami strony przesyłały sobie drogą mailową. W wersji umowy o zakazie konkurencji, przekazanej przez pozwanego pracodawcy w dniu 2 stycznia 2015 roku, przewidziany był w § 4 zapis o przysługującym pozwanemu po rozwiązaniu stosunku pracy, w związku z wprowadzaniem zakazów określonych w umowie, odszkodowaniu przez okres 12 miesięcy w wysokości 25 % średniego miesięcznego wynagrodzenia otrzymywanego w równych miesięcznych ratach. Projekt umowy w § 7 przewidywał nadto, że do przestrzegania postanowień wynikających z umowy pozwany był zobowiązany przez okres 12 miesięcy licząc od dnia rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy. W ostatecznej wersji umowy nie znalazł się zapis o należnym pozwanemu odszkodowaniu z tytułu przestrzegania zakazu działalności konkurencyjnej. Wydłużony także został okres obowiązywania umowy z 12 do 36 miesięcy.

Pozwany zanim podpisał umowę o zakazie konkurencji przeczytał jej treść, w tym zapis o karze umownej. Umowa o pracę łącząca strony została rozwiązana z inicjatywy pozwanego z dniem 18 września 2015 roku na mocy porozumienia stron. Umowa o współpracy została rozwiązana na skutek wypowiedzenia dokonanego przez pozwanego w piśmie z dnia 20 października 2015 roku. Pismem z dnia 6 listopada 2016 roku, wysłanym na adres prowadzenia działalności przez pozwanego, powódka wezwała pozwanego do zapłaty kary umownej w kwocie 50.000 zł w terminie 7 dni. Pismo zostało doręczone w trybie awizo. O żądaniu zapłaty kary umownej pozwany dowiedział się z treści pozwu.

Od dnia podpisania umowy o zakazie działalności konkurencyjnej do dnia 17 lutego 2017 roku pozwany nie zakończył i nie zawiesił prowadzonej działalności gospodarczej.

Dochody uzyskiwane z działalności gospodarczej stanowią główne źródło dochodu pozwanego prowadzącego gospodarstwo domowe z żoną, mającego na utrzymaniu dwoje małoletnich dzieci.

Oceniając materiał dowodowy, Sąd nie dał wiary pozwanemu w takim zakresie, w jakim twierdził, iż zawarta między nim a powodową spółką umowa o zakazie działalności konkurencyjnej miała luźny, w istocie nie wiążący strony pod względem przewidzianych w nich skutków, po pierwsze z uwagi na fakt poprzedzenia zawarcia w/w umowy negocjacjami, co potwierdziły zeznania zarówno świadków jak i stron. Działalność gospodarcza pozwanego miała być stopniowo wygaszana w terminie przez niego wskazanym. Natomiast samo zawarcie umowy o zakazie konkurencji było uzasadnione dostępem pozwanego do informacji niejawnych, stanowiących tajemnicę pozwanego – co przyznał sam pozwany.

Sąd nie dał wiary powodowej spółce w zakresie w jakim twierdziła, iż to działanie pozwanego bezpośrednio przyczyniło się do spadku obrotów i strat ponoszonych przez kierowany przez pozwanego D. Techniczny. Pozwana, poza ograniczeniem się przedstawienia zestawień kosztów i przychodów uzyskiwanych przez D. Techniczny, nie przedstawiła żadnych miarodajnych dowodów na potwierdzenie, że nieefektywność finansowa tego D., w szczególności w okresie po zakończeniu stosunku pracy, była spowodowana działaniem pozwanego.

Sąd Rejonowy wobec powyższego zważył, iż powództwo zasługuje na uwzględnienie w części. W rozpoznawanej sprawie strony postępowania w dniu 2 stycznia 2015 roku zawarły umowę o zakazie konkurencji, której ramy czasowe rozciągnęły się na czas trwania stosunku i przez okres 36 miesięcy po ustaniu stosunku pracy, co wprost wynika z zapisu § 7 ust. 1 umowy. Odnosząc się do powyższego zapisu wymaga w pierwszej kolejności zauważenia, że w świetle przepisów rozdziału IIa działu czwartego Kodeksu Pracy (zatytułowanego „Zakaz konkurencji”) należy

rozdzielić działalność konkurencyjną podejmowaną w trakcie trwania stosunku pracy i działalność prowadzoną po jego ustaniu. Pierwszy przypadek reguluje art. 101¹ § 1 k.p. W myśl § 2 art. 101¹ k.p. pracodawca, który poniósł szkodę wskutek naruszenia przez pracownika zakazu konkurencji przewidzianego w umowie, może dochodzić od pracownika wyrównania tej szkody na zasadach określonych w przepisach rozdziału I w dziale piątym. Zakaz konkurencji po ustaniu stosunku pracy normuje natomiast art. 101² § 1 k.p. W myśl § 2 art. 101² k.p. zakaz konkurencji, o którym mowa w § 1, przestaje obowiązywać przed upływem terminu, na jaki została zawarta umowa przewidziana w tym przepisie, w razie ustania przyczyn uzasadniających taki zakaz lub niewywiązywania się pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania. Wysokość odszkodowania, o którym mowa w § 1 art. 101² k.p., określa § 3 i nie może być ono niższe od 25 % wynagrodzenia otrzymanego przez pracownika przed ustaniem stosunku pracy przez okres odpowiadający okresowi obowiązywania zakazu konkurencji; odszkodowanie może być wypłacane w miesięcznych ratach. Sąd I instancji podniósł, iż zawarta przez strony umowa o zakazie konkurencji charakteryzowała się dwiema obowiązkowymi cechami – miała precyzyjnie określony zakres zakazu konkurencji oraz został w niej dokładnie wskazany okres, w którym obowiązywał zakaz. Jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń w okresie zatrudnienia u powodowej spółki pozwany na stanowisku kierownika D. (...) miał dostęp do istotnych informacji dotyczących działalności pozwanej spółki, w szczególności o charakterze informacji tajnej. Istniały zatem przyczyny uzasadniające ustanowienie zakazu konkurencji. W postępowaniu ustalono także, że pozwany - mimo poczynionego w zawartej przez strony umowie z dnia 2 stycznia 2015 roku zobowiązania zaprzestania prowadzenia własnej działalności gospodarczej do dnia 30 czerwca 2015 roku – prowadzenia działalności gospodarczej po tej dacie nie zaprzestał, tylko kontynuował realizację usług i czynności na rzecz podmiotów, z którym łączyły go umowy o świadczenie usług projektowania, wykonywania oraz konserwacji systemów ochrony elektronicznej. Bez znaczenia pozostała dla Sądu okoliczność, iż podmioty, na rzecz których pozwany realizował swoje usługi nie prowadziły działalności konkurencyjnej względem powódki, gdyż to sama działalność pozwanego miała charakter konkurencyjny wobec pracodawcy. Uznać zatem należało, że pozwany dopuścił się naruszenia zakazu konkurencji tak w trakcie trwania stosunku pracy jak i po jego ustaniu. Przepis § 3 ust. 1 pkt. d zawartej przez strony umowy ustanowił bowiem w okresie zatrudnienia zakaz podejmowania lub prowadzenia przez pozwanego działalności gospodarczej konkurencyjnej wobec pracodawcy z wyłączeniem prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie określonym w § 1 ust. 2-4 umowy, czyli działalności na rzecz podmiotów w tym przepisie wymienionych w okresie do dnia 30 czerwca 2015 roku. Zakaz ten zgodnie z § 7 ust. 2 umowy został rozciągnięty na okres 36 miesięcy od dnia zakończenia stosunku pracy. Sąd zważył, że odpowiedzialność pracownika za naruszenie zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy (także odszkodowawcza) nie została przewidziana i określona w Kodeksie pracy. Zastrzeżona wobec tego w zawartej przez strony umowie z dnia 2 stycznia 2015 roku kara umowna w takim zakresie w jakim dotyczyła naruszenia przez pozwanego zobowiązań wynikających z umowy o zakazie konkurencji w trakcie trwania stosunku pracy, stanowiła klauzulę niezgodną z prawem pracy bo z treścią przepisu art. 101¹ § 2 k.p. Klauzula ta jako postanowienie sprzeczne z przepisami prawa pracy jest nieważna przy pozostawieniu w mocy pozostałych części zawartej przez strony umowy (art. 58 § 3 k.c. w zw. z art. 300 k.p.). Dochodzenia zapłaty kary umownej (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością mogła zatem dochodzić jedynie z tytułu naruszenia przez pozwanego zobowiązań wynikających z umowy o zakazie konkurencji po ustaniu zatrudnienia. W sprawie ustalono, że pozwany naruszenia zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy dopuścił się w okresie od 19 września 2015 roku do 17 listopada 2015 roku, kiedy to w ramach prowadzonej działalności gospodarczej realizował usługi konserwacji, naprawy i konfigurowania systemów ochrony elektronicznej – działalności bezsprzecznie konkurencyjnej wobec byłego pracodawcy. Biorąc pod uwagę wysokość zastrzeżonej kary umownej na poziomie 50.000 zł, co stanowiło równowartość wynagrodzenia otrzymanego przez pozwanego w okresie 25 miesięcy pozostawania w stosunku pracy, uznać należy iż wysokości kary umownej, określona w zawartej umowie była znacznie, wręcz rażąco, wygórowana. Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego i zeznań samego pozwanego, warunki zawartej przez niego umowy o zakazie konkurencji zostały przez niego zaakceptowane i nie zostały podpisane w sytuacji przymusowej. Pozwany miał przy tym możliwość negocjowania treści zawartej umowy, miał realny wpływ na jej treść. Powyższa okoliczność - w ocenie Sądu Rejonowego - ma wpływ na wysokość kary umownej, należnej powódce z tytułu naruszenia zakazu konkurencji przez pozwanego. Okolicznością jednak, którą również należy wziąć

pod uwagę jest odmienna treść umowy ostatecznie podpisanej przez strony od tej ostatnio wysłanej przez pozwanego do powódki.

Mając zatem na uwadze powyższe względy, Sąd Rejonowy miarkując wysokość kary umownej uznał, że kwota 6.000 zł stanowiąca trzykrotność miesięcznego wynagrodzenia brutto pozwanego (wziąwszy pod uwagę okres w jakim wykazano w postępowaniu okres naruszenia postanowień wynikających z umowy) jest kwotą odpowiednią. Uwzględnia ona bowiem zarówno miarkowanie kary wynikającej z umowy ze względu na jej dużą rozbieżność z przyznanym pracownikowi odszkodowaniem oraz okoliczności towarzyszące podpisywaniu klauzuli konkurencyjnej.

Wobec tego w zakresie zapłaty kary umownej Sąd zasądził na rzecz strony powodowej kwotę 6.000 zł, oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

W zakresie żądania zasądzenia odsetek od wypłaconych kwot Sąd przywołał art. 481 § 1 K.c. w związku z art. 300 k.p.O kosztach procesu Sąd I instancji rozstrzygnął na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c., mając na uwadze fakt, że powódka uległa co do dochodzonego roszczenia w 88 %.

Apelację od powyższego wyroku wniosły obie strony.

Strona pozwana zaskarżyła orzeczenie w zakresie pkt 1, pkt 3 oraz pkt 5 wyroku.

Zaskarżonemu orzeczeniu apelujący zarzucił:

I. naruszenie prawa materialnego w zakresie przepisów:

- art. 101¹ Kp oraz § 2 umowy o zakazie konkurencji z dnia 2 stycznia 2015 r. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na nadinterpretacji pojęcia „działalność konkurencyjna” i przyjęcie, że bez znaczenia jest okoliczność, iż podmioty na rzecz których pozwany realizował swoje usługi nie prowadziły działalności konkurencyjnej, gdyż to sama działalność pozwanego miała charakter konkurencyjny wobec pracodawcy, co uzasadnia stwierdzenia, że pozwany naruszył zakaz konkurencji tak trakcie trwania stosunku pracy, jak i po jego ustaniu;

- art. 22 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej z dnia 2 lipca 2004 r. poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie bez wskazania w jakim zakresie, działalność gospodarcza pozwanego ma charakter konkurencyjny wobec pracodawcy, co stanowi rażące naruszenie konstytucyjnego prawa do wolności gospodarczej;

- art. 101 ze znak 2 kp w zw. z art. 484 kc w zw. z art. 300 kp poprzez błędną wykładnię, niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pomimo braku wykazania przez powódkę, iż doszło do powstania jakiegokolwiek szkody zasądzenie rażąco wygórowanej kary umownej w sytuacji gdy powódka w sposób dorozumiany zezwalała na kontynuowanie działalności gospodarczej przez pozwanego, a przede wszystkim sama kontynuowała umowę o współpracę z pozwanym jako przedsiębiorcą zawartą na czas nieokreślony oraz nie wypłaciła pozwanemu żadnych kwot tytułem odszkodowania;

- art. 8 kp poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy w okolicznościach sprawy zostało udowodnione, iż powódka w sposób niegodziwy zmieniła treść umowy o zakazie konkurencji bezpośrednio przed podpisaniem tej umowy, poprzez wykreślenie przepisów o konieczności wypłaty przez pracodawcę odszkodowania należnego pracownikowi w wysokości co najmniej 25% i zmianę okresu obowiązywania umowy z 12 miesięcy na okres 36 miesięcy, wysłała korespondencję na inny adres niż adres pracownika, uniemożliwiając tym samym właściwą reakcję na wezwanie, nie wypłaciła odszkodowania w żadnej wysokości za respektowanie zakazu konkurencji, kierowała pod adresem pozwanego groźby, aby wycofał sprawę o zapłatę należności wynikających z umowy o współpracę, co stoi w sprzeczności z twierdzeniem powódki z pozwu o próbie ugodowego załatwienia sporu oraz akceptowała prowadzenie działalności gospodarczej przez pozwanego po dacie 30 czerwca 2015 r.

II. naruszenie przepisów postępowania tj.:

- art. 233 kpc poprzez błędną analizę dowodów w tym dowodu z dokumentów tj. aneksu z dnia 30 marca 2015 r. zmieniającego termin zawarcia umowy za czas nieokreślony, zeznań świadków i przesłuchania stron co spowodowało nieuwzględnienie okoliczności związania stron procesem umową o współpracy na czas nieokreślony obejmujący okres, za który Sąd Rejonowy zasądził karę umowną tytułem naruszenia zakazu konkurencji, pominięcie okoliczności, iż umowa o współpracy w sposób oczywisty uniemożliwiała zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez pozwanego, błędną pozbawioną logiki i doświadczenia życiowego ocenę projektu umowy i podpisanej umowy o zakazie konkurencji skutkującą uznaniem, że pozwany miał realny wpływ na treść tej umowy podczas gdy o rozbieżnościach pomiędzy treścią projektu umowy, a treścią umowy podpisanej pozwany dowiedział się w trakcie prowadzonego procesu po przedstawieniu przez powódkę egzemplarza projektu umowy;

- art. 328 §2 kpc poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia w zakresie uznania, że sama działalność pozwanego była konkurencyjna dla pracodawcy i uzasadniała uznanie roszczenia powódki.

Wobec powyższego wniesiono o: zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu od powódki na rzecz pozwanego.

Powyższe orzeczenie w części oddalającej powództwo, co do kwoty 44.000, 00 zł, tj. w zakresie pkt 2 ww wyroku oraz w części rozstrzygającej o kosztach procesu tj. w zakresie pkt 3 oraz 4 ww. wyroku zaskarżyła strona powodowa, zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 484 § 2 kc poprzez błędne przyjęcie, iż w przedmiotowej sprawie zaistniała przesłanka do miarkowania przez Sąd I instancji z urzędu kary umownej z uwagi na fakt jej rzekomo rażącego wygórowania.

Wniesiono o zmianę zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo ponad kwotę 6.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia 28 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty oraz w części rozstrzygającej o kosztach procesu tj. pkt 3 i 4 poprzez uwzględnienie powództwa także co do kwoty 44. 000, 00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia 28 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W dniu 27 listopada 2017 roku pełnomocnik powoda złożył odpowiedź na apelację pozwanego wnosząc o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów zastępstwa procesowego za wg norm przepisanych.

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik pozwanego poparł własną apelację oraz wniósł o oddalenie apelacji strony powodowej i zasądzenie kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje

W niniejszej sprawie obie strony wniosły apelację, przy czym zakres zaskarżenia przez powodową spółkę jest dalej idący. Przy czym strona ta zarzuciła jedynie naruszenie przepisów prawa materialnego oraz miarkowanie przez Sąd z urzędu kary umownej.

Zarzuty strony pozwanej odnoszą się zarówno do naruszeń prawa procesowego jak i materialnego.

Rozpoznając sprawę nie sposób jednak oddzielić stanowiska każdej ze stron, bowiem wynika to z charakteru sprawy.

Sąd Okręgowy zasadniczo podziela ustalenia faktyczne Sądu I instancji, nie zgadzając się jednocześnie z dokonaną oceną prawną.

Sąd Okręgowy zważył, że przedmiotem rozpoznania są 3 umowy, zawarte w krótkim odstępie czasu przez strony. Umowy te są ze sobą powiązane i jednocześnie zawierają wykluczające się postanowienia. Realizowanie jednej umowy powodowało naruszanie warunków drugiej, czy trzeciej z nich. Sąd Okręgowy, po zapoznaniu się z treścią tych umów,

materiałem dowodowym oraz żądaniami i zarzutami stron, doszedł do wniosku, że poszczególne zapisy, zawarte w umowach należy uznać za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i usunąć z obrotu prawnego jako nieważne.

W dniu 31.12.2014 roku strony zawarły dwie umowy: umowę o pracę na okres próbny (do 31.03.2015), na podstawie której pozwanego zatrudniono w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierownika działu technicznego oraz umowę o współpracy (do 31.03.2015), na mocy której powodowa spółka podjęła współpracę z pozwanym jako podmiotem gospodarczym pod firmą (...) N. P..

W dniu 02.01.2015 roku strony zawarły umowę o zakazie działalności konkurencyjnej i ubocznej, na mocy której pozwany został zobowiązany do różnego rodzaju zachowań, zaś po stronie powodowej umowa nie zawiera jakichkolwiek zobowiązań.

Co ciekawe, zarówno umowa o pracę, która stała się bazą do zawarcia umowy o zakazie działalności konkurencyjnej i ubocznej, jak i umowa o współpracy zostały - aneksami – przedłużone, z czego umowa o pracę do 31.03.2018 roku, zaś umowa o współpracy na czas nieokreślony.

Paradoks powyższego polegał na tym, że spółka (...) korzystała z usług pozwanego – jako podmiotu gospodarczego – i to w oparciu o umowę zawartą na czas nieokreślony, gdy jednocześnie w umowie o zakazie konkurencji zobowiązała pozwanego do zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej pod firmą (...) N. P., do dnia 30.06.2015 roku (§ 1 ustęp 3 umowy o zakazie działalności konkurencyjnej).

Pozwany zobowiązał się także, w oparciu o postanowienia tej umowy, do wywiązania się z łączących go umów ze wskazanymi podmiotami gospodarczymi, opisanymi w umowie, do końca czerwca 2015 roku, oraz do niepodejmowania innych usług w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Przy czym umowa ta nie zawiera ani jednej wzmianki o tym, że jej postanowienia nie dotyczą umowy o współpracy, która została zawarta pomiędzy powodową spółką a pozwanym, jako podmiotem gospodarczym.

W umowie o współpracy zobowiązano pozwanego do realizacji usług min. poprzez stałą gotowość do ich świadczenia.

Oznacza to, że postanowienia umów wzajemnie się wykluczają. Nie jest bowiem możliwe świadczenie usług przez pozwanego w ramach prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, do czego zobowiązał się umową i aneksem do umowy o współpracy (zawartej 31.03.2015 roku na czas nieokreślony!) i jednoczesne zlikwidowanie tej działalności po dniu 30.06.2015 roku.

Kolejna kwestia, która nie jest do zaakceptowania przez Sąd, dotyczy pozycji każdej ze stron umowy o zakazie działalności konkurencyjnej.

Umowy o zakazie konkurencji w czasie trwania stosunku pracy i po jego ustaniu są umowami prawa pracy, chociaż przepisy tego Kodeksu pracy nie regulują wyczerpująco tzw. klauzul konkurencyjnych prawa pracy. Są to umowy wzajemne, w których obie strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej strony (art. 487 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

Analiza treści umowy wskazuje jednoznacznie na to, że pozwany został zobowiązany do szeregu zachowań oraz zagrożono mu wysokimi karami finansowymi, zaś powodowa spółka – jako pracodawca – nie ma ani jednego zobowiązania wobec pozwanego.

Jak wynika z ustaleń Sądu I instancji, powodowa spółka przedstawiła pozwanemu tzw. standardowy formularz umowy o zakazie konkurencji, w którym nie podano kwot ewentualnych kar umownych. Pozwany zastrzegł, że obowiązywanie umowy po ustaniu zatrudnienia rozciągać się będzie na okres 12 a nie 36 miesięcy. Ponadto, w projekcie umowy, w § 4 był zapis, zobowiązujący spółkę do wypłacania na rzecz byłego pracownika odszkodowania w wysokości 25% średniego miesięcznego wynagrodzenia, otrzymywanego przez pracownika przed ustaniem stosunku pracy w równych

miesięcznych ratach, w terminie do 10 dnia następnego miesiąca za dany miesiąc obowiązywania powyższego zakazu (projekt z uwagami pozwanego k 163-169).

Umowa, która została przedstawiona pozwanemu do podpisu była rozbieżna w treści z tym, co zawierał uzgodniony projekt. Oczywistym jest, na co wyraźnie wskazuje Sąd Rejonowy, że pozwany powinien dokładnie przeanalizować treść umowy. Nie mniej, zdaniem Sądu Okręgowego, pozwany mógł faktycznie działać w zaufaniu do pracodawcy, co w niniejszej sprawie okazało się dla niego zgubne.

Pracodawca może zawrzeć umowę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy tylko z pracownikiem mającym dostęp do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę. Umowa ta powoduje ograniczenie możliwości zarobkowych pracownika, a tym samym utratę przez niego możliwości osiągnięcia określonych korzyści majątkowych w przyszłości. Przepis art. 101² Kp dopuszcza zawarcie takiej umowy. Określa się w niej okres obowiązywania zakazu konkurencji oraz wysokość odszkodowania należnego pracownikowi od pracodawcy, przy czym odszkodowanie to nie może być niższe niż 25% wynagrodzenia otrzymywanego przez pracownika przed ustaniem stosunku pracy przez okres odpowiadający okresowi obowiązywania zakazu konkurencji.

Wobec powyższego, zdaniem Sądu Okręgowego, postanowienia umowy o zakazie działalności konkurencyjnej i ubocznej powinny zawierać zobowiązanie pracodawcy do wypłacania byłemu pracownikowi odszkodowania, co w spornej umowie w ogóle się nie znalazło.

Kolejną sporną kwestią są kary umowne i ich wysokość.

Trzonem sporu w niniejszym postępowaniu jest żądanie powodowej spółki kwoty 50 000 złotych tytułem kary umownej, jaką – zdaniem spółki – powinien zapłacić pozwany.

Słusznie podniósł Sąd Rejonowy, że kary umowne są dopuszczalne w umowie o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Istotne jest jednak to, że wysokość takich kar powinna być korygowana zasadami prawa pracy, zwłaszcza ryzyka podmiotu zatrudniającego i ograniczonej odpowiedzialności materialnej pracownika.

Obiektywnie niekorzystna dla jednej strony umowa zasługuje na negatywną ocenę moralną, która prowadzi do uznania jej za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego, jeżeli do ukształtowania stosunku umownego w sposób wyraźnie krzywdzący doszło przy wykorzystaniu przez drugą stronę silniejszej pozycji, a więc pod presją faktycznej przewagi kontrahenta. Ocena postanowień umownych pod kątem ewentualnej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, zakładająca możliwość naruszenia autonomii woli stron, pozostaje w ścisłym związku z całokształtem okoliczności sprawy, które mogą wyznaczyć kierunek rozstrzygnięcia w sytuacji wyjątkowej, uzasadniającej zastosowanie art. 58 § 2 KC (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 listopada 2015 r. w sprawie IV CSK 804/14).

Sąd Okręgowy w pełni podziela powyższe stanowisko i dlatego uznał, że zasadna jest apelacja pozwanego.

Podkreślić należy, że zakaz wykonywania działalności gospodarczej i zmuszanie pozwanego do zakończenia tej działalności, bez żadnego świadczenia wzajemnego ze strony powodowej, był niezgodny z zasadami współżycia społecznego, pozbawiał bowiem pozwanego możliwości uzyskania środków na utrzymanie siebie i rodziny. Pozwany, w toku postępowania podkreślał, że prowadzona działalność gospodarcza stanowi dla niego i jego rodziny podstawowe źródło utrzymania. Ponadto, co było już akcentowane, to właśnie w związku z tą działalnością pozwanego, powodowa spółka zawarła z nim umowę o współpracy na czas nieokreślony. Spółka liczyła więc na utrzymanie tej współpracy. Z tego względu „zapisy: § 1 ustęp 3, ustęp 4, § 3 ustęp 1 punkt „d”, § 4 oraz § 6 i § 7 umowy z dnia 02.01.2015 roku o zakazie działalności konkurencyjnej i ubocznej należy uznać w tej części za nieważne (art. 58 § 2 i 3 KC), bowiem naruszają zasady współżycia społecznego (art.8 Kp).

Podkreślenia także wymaga okoliczność, że pozwany – w ramach własnej działalności gospodarczej – nie współpracował z jakąkolwiek firmą, która prowadzi działalność konkurencyjną wobec powodowej spółki.

Dlatego, zdaniem Sądu II instancji, nie sposób przyjąć w realiach niniejszej sprawy, że pozwany naruszył warunki umowy o zakazie działalności konkurencyjnej i ubocznej, co miałyby skutkować zapłatą kary umownej w kwocie 50.000 złotych na rzecz strony powodowej. Nie należy również tracić z pola widzenia okoliczności, że gdyby pozwany faktycznie zlikwidował działalność gospodarczą, to nie mógłby realizować wobec powodowej spółki umowy o współpracy, co naraziło by go na straty finansowe.

Nie do zaakceptowania wydaje się także kwota kary umownej – 50.000 złotych. Jest to rażąco wygórowana kwota, która w projekcie umowy w ogóle nie została pozwanemu przedstawiona. Ponadto kwota ta w żaden sposób nie jest adekwatna do zysku pozwanego, wynikającego z umowy o współpracy, czy wynagrodzenia za pracę, jakie otrzymywał od powodowej spółki. Jest to kwota rażąco wygórowana, nie przystająca do realiów sprawy oraz możliwości finansowych pozwanego.

Analiza sprawy skłania do wyrażenia poglądu, że strony początkowo podchodziły bardzo entuzjastycznie do współpracy, zarówno oparciu o umowę o pracę jak i umowę o współpracy. Z czasem nastąpiły nieznane bliżej Sądowi okoliczności, które doprowadziły do nieporozumień i wzajemnej utraty zaufania. Dlatego też, Sąd Okręgowy uznał, że być może pozwany, kierując się nieco naiwnym spojrzeniem na sprawy i perspektywą szerokiej współpracy z powodową spółką, mógł faktycznie przypuszczać, że zapisy w umowie o zakazie działalności konkurencyjnej i ubocznej, nie mają większego znaczenia.

Podsumowując uznać należy apelację pozwanego za uzasadnioną, zaś apelację strony powodowej za bezpodstawną.

Kierując się takim zapatrywaniem, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo w całości oraz zasądził od powodowej spółki na rzecz pozwanego kwotę 3600 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego – w oparciu o art. 98 kpc.

Na podstawie art. 385 kpc apelacja strony powodowej została w całości oddalona oraz, na podstawie art. 98 kpc zasądzone na rzecz pozwanego koszty procesu za II instancję. Na kwotę 2730 złotych złożyły się koszty zastępstwa procesowego (1800 zł za oddaloną apelację powoda + 900 zł za uwzględnioną apelację pozwanego) + 30 zł opłaty od apelacji.